

Različna geografska pogostnost različnih vrst raka

POVZETEK. Članek govori o pogostnosti različnih vrst raka, ki se, kot je ugotovljeno, zelo menja od kraja do kraja. Ta različna geografska razširjenost raka nas vodi do zanimivih in nenavadnih vzročnih dejavnikov za nastanek posameznih vrst raka. To so potrdile številne epidemiološke raziskave. Posebno je treba omeniti ugotovitve, da kajenje ne povzroča samo pljučnega raka, ampak tudi raka na drugih organih, kot je rak ust, grla, sapnika, požiralnika, sečnega mehurja in trebušne slinavke.

DIFFERENT GEOGRAPHIC INCIDENCE OF DIFFERENT TYPES OF CANCER — *The article deals with the incidence of different types of cancer which was found to vary considerably with different places. This geographic variation provides us with some interesting and unusual leads to the causes of cancer. This was confirmed by numerous epidemiologic investigations. Especially noteworthy is the finding that smoking can induce not only the lung cancer, but also some other tumors including those arising in the mouth, throat, esophagus, larynx, bladder and pancreas.*

Podatki o geografski razširjenosti rakavih zbolenj in o pogostnosti raka določenih organov v določenih geografskih predelih so ne le zanimivi, ampak tudi koristni predvsem za epidemiologe, ki skušajo in jim večkrat tudi uspe iz takih podatkov sklepati na vzročne dejavnike.

Pogostnost rakavih zbolenj določenih organov je v različnih geografskih predelih res zelo različna. Želodčni rak je na primer mnogo pogostnejši na Japonskem kakor kjerkoli drugje po svetu. Znano pa je, da imajo Japonci presenetljivo malo pljučnega raka in raka na prsih in debelem črevesju. Te tri zadnje lokalizacije pa so med vodilnimi tremi lokalizacijami raka v ZDA. Še bolj zanimiv pa je podatek, da je pri Japoncih, ki se preselijo v ZDA, manj raka želodca, medtem ko zbole za rakom prsi, pljuč in debelega črevesja češče kakor Japonci doma.

Rak nosnožrelne votline je izjemno redek v ZDA, zahodni Evropi in na Japonskem, predstavlja pa enega najpogostnejših lokalizacij raka pri Kitajcih, in to ne glede na to, ali žive Kitajci doma ali pa v ZDA. V zadnjih letih so to vrsto raka zelo pogosto odkrivali tudi pri Eskimih v severozahodni Kanadi.

Velika pogostnost želodčnega raka na Japonskem je vodila v raziskavo, ali značilna jakonska dieta lahko prispeva k tej pogostnosti. Nacionalni inštitut za raziskavo raka v Tokiu je ugotovil, da na žaru pečena riba vsebuje snovi, ki povzročijo mutacijo pri bakterijah. Raziskovalci imajo to ugotovitev za dokaz, da lahko te snovi povzročijo tudi nastanek raka. Neposreden dokaz o karcinogenosti kakšne snovi je namreč zelo dolgotrajen postopek, zato v zadnjem času za dokaz o morebitni karcinogenosti snovi, to je o možnosti snovi, da povzročijo rakavo rast, uporabljajo hitreje teste, in sicer test mutagenosti.

Maligni melanom kože (po stari nomenklaturi melanosarkom kože) kaže glede na geografsko porazdelitev zanesljivejšo povezavo z dejavnikom, ki ga povzroča, to je z izpostavitvijo kože ultravijoličnim žarkom. Tam, kjer je teh žarkov več in so jim ljudje zlasti dlje časa izpostavljeni, je teh tumorjev več. Tako glede tega prednjači Avstralija v svetovnem merilu, na posameznih kontinentih pa južni kraji. Tudi v ZDA so velike razlike med severnim delom, kjer je teh tumorjev manj, in južnim, kjer jih je več. Enako velja za navadnega kožnega raka, zaradi katerega v zadnjem času umre malo ljudi, ker je dobro ozdravljiv, če ga začnemo zdraviti pravočasno. Ravno pri tem pa je zanimivo, da že geografska porazdelitev primerov kožnega raka, ki so se končali smrtno, kljub nizki umrljivosti pokaže razločno geografsko kopičenje te vrste raka v krajih z večjo obsevalno močjo sonca.

Kar se tiče pljučnega raka, ki v večini dežel narašča (v ZDA ga je sedaj trikrat več kot leta 1950), je ugotovljeno, da ga je več v mestih in okolici večjih mest, kar povezujejo z industrijskimi izpuhi in z večjim številom kadilcev v mestih. Tudi časovno je opazovati, da je velik številčni porast pljučnega raka v zvezi s številčnim porastom kadilcev v primeri s številom kadilcev pred dvajsetimi leti.

Številne epidemiološke raziskave nakazujejo, da kajenje ne povzroča le pljučnega raka, ampak tudi raka ust, grla, sapnika, sečnega mehurja in trebušne slinavke.

Žvečenje tobaka povzroča predvsem raka v ustih. Ta navada je še precej razširjena v Sovjetski zvezi, Indiji in drugih predelih Azije. V Indiji na primer že poimenujejo raka v ustih po vrsti tobakove mešanice, ki ga je povzročila. Tako npr. imenujejo raka ustnic, povzročene po določeni mešanici žvečnega tobaka, »Khaini rak«; rak trdega neba, povzročen po določeni mali vrsti cigar, pa se imenuje »Chutta rak«.

Literatura:

W. J. Blot: Geography of Cancer, The Sciences, Dez. 1977, 12—15.

MEDICINSKA TERAPIJA PRI SPECIFIČNIH UČNIH TEŽAVAH

Terapevtski pristopi, ki se uporabljajo v okviru zdravstvene službe, so zlasti naslednji:

- pojasnilo staršem o naravi otrokovih težav;
- pismeno sporočilo šoli o naravi otrokovih težav;
- razlaga otroku o naravi težav in o dobri razvojni prognozi motenj;
- nasveti staršem, kako naj ravnaajo z otrokom;
- priporočila učiteljem;
- površinski psihoterapevtski ukrepi pri otroku;
- napotitev otroka v ustrezno strokovno ustanovo za diagnostiko ali korekcijo pri specifičnih učnih težavah, če za tovrstno delo ni možnosti v okviru matične šole ali v lokalnih strokovnih ustanovah;
- zdravljenje z zdravili.

Dr. Anica Kos-Mikuš
(»Zdrav. varstvo« št. 2 — 1978)